

Naziv publikacije

Think Tank - Uloga nezavisnih istraživačkih centara u razvoju javnih politika

Izdavač

Institut Alternativa

Đoka Miraševića ("Kroling") 3/3, Podgorica, Crna Gora

Tel/Fax: (+382) 020 268 686

e-mail: info@institut-alternativa.org

web site: www.institut-alternativa.org

Za izdavača

Stevo Muk, Predsjednik Upravnog odbora

Saradnici na projektu

Stevo Muk, Jelena Džankić, Jovana Marović,
Milica Popović, Marko Sošić, Milica Dragojević

Pokrovitelj

Pripremu publikacije je podržao OSI Think Tank Fund

Priprema i štampa

Studio Mouse total graphic center

Tiraž

500

OSI Think Tank Fund ne preuzima odgovornost za iznijete podatke i stavove u ovom dokumentu. Ovaj dokument predstavlja stavove i mišljenja njegovih autora koji preuzimaju punu odgovornost za sve što je kazano

Sadržaj

Pojmovnik/Vodič kroz osnovne pojmove u radu think tank organizacija	7
1. Pojam i historijat think tank organizacija	10
2. Vrste think tank organizacija	13
3. Djelatnost think tank organizacija	14
a) Vrste predloga praktične politike i njihov sadržaj	14
b) Ostali načini djelovanja think tank organizacija	15
c) Od ideja do promjena – mehanizmi	16
4. Izazovi djelovanja think tank organizacija na Zapadnom Balkanu	17
5. Uloga think tank organizacija u istraživanju javnih politika u Crnoj Gori ...	19
a) Vlada i think tank	20
b) Pravci saradnje think tank organizacija i Skupštine Crne Gore	22
c) Think tank i lokalna samouprava u Crnoj Gori	23
6. Zaključak	25
O Institutu Alternativa	28
O OSI Think Tank Fond-u	30

U crnogorskom društvu, pa i šire, pojam think tank i uloga ovih organizacija su u većini slučajeva nejasni i dosta neprecizno objašnjeni. S obzirom na to da broj think tank organizacija u poslednjih dvadeset godina raste eksplozivnom brzinom, kao i da njihova uloga u društvu postaje sve značajnija, neophodno je širu javnost upoznati sa osnovnim pojmovima koji se susrijeću u radu nezavisnih centara za istraživanje.

Zbog toga je cilj ove publikacije da pojam, ulogu i značaj, istorijat kao i osnovne segmente rada think tank centara predstavi ne samo donosiocima odluka u Crnoj Gori, već i drugim ekspertima u ovoj i ostalim oblastima, predstavnicima medija i univerzitetskoj (akademskoj) i široj javnosti, kao i svim zainteresovanima. Takođe, specifična namjena ovog teksta je da ukaže na moguće pravce saradnje think tank organizacija i državnih i lokalnih struktura u Crnoj Gori.

„Ništa na svijetu nije toliko moćno kao ideja čije je vrijeme došlo.”

Viktor Igo

Pojmovnik/Vodič kroz osnovne pojmove u radu think tank organizacija

Nezavisni centar za istraživanje javnih politika (think tank) – institut, organizacija ili kompanija koja putem istraživanja, davanja savjeta, predloga i edukacijom interesnih grupa pokušava da istakne i formuliše važne političke, ekonomske i druge teme i na taj način utiče na proces donošenja odluka u društvu.

Praktična ili javna politika (policy) – niz aktivnosti i odluka koje pokreće i sprovodi vlada u cilju odgovaranja na neko aktuelno društveno pitanje. Praktična politika je zapravo plan aktivnosti koji vodi ka donošenju odluka sa racionalnim rezultatima za jedno društvo tj. za sve građane. Zbog toga se praktičnim/javnim politikama nazivaju socijalna, politička i bezbjednosna pitanja, zatim pitanja vezana za zaštitu životne sredine, poljoprivredu, nauku, ekonomiju i dr.

Analitičar praktične politike (policy analyst) – stručnjak koji pomaže donosiocima odluka pri formulisanju i sprovođenju praktičnih politika. Ovim stručnjacima nije primarna djelatnost pisanje analiza praktične politike, ali njihove nalaze često koriste u svom radu.

Istraživač praktične politike (policy researcher) – stručnjak koji se bavi pisanjem dokumenata praktične politike i na taj način pomaže donosiocima odluka u formulisanju i sprovođenju praktičnih politika.

Studija ili analiza praktične politike (policy paper) – osnovni dokument koji nastaje kao proizvod rada centara za istraživanje praktičnih politika. Studija praktične politike se sastoji od opisa problema, predloga i preporuka kako problem treba riješiti i, najzad, procjene kakav će uticaj proizvesti usvojene odluke.¹ Sve studije praktične politike su izrađene tokom istraživanja koje je prvenstveno orjentisano i usmjereno na rješavanje jednog društvenog pitanja, i zbog toga ovaj dokument mora biti fokusiran na problem, usmjeren na postizanje određenog cilja i ne smije šire ići u tematiku koja nije konkretno vezana za problem i samo prevazilaženje problema. Najzad, studija treba da bude zasnovana na dokazima, što zapravo znači da nisu dovoljni samo racionalni argumenti u objašnjavanju predloga, već moraju biti ponuđeni i precizni dokazi koji kasnije moraju biti dostupni javnosti, a koji ukazuju na postojanje problema. Takođe, neophodno je ukazati i na posledice koje slijede ukoliko se problem na koji se ukazuje ne riješi.

1 Najčešće studija praktične politike ima sledeću strukturu: 1. Naslov 2. Sadržaj 3. Sažetak 4. Uvod 5. Sadržaj i značaj problema 6. Kritiku postojeće politike 7. Preporuke praktične politike 8. Dodatke 9. Korišćene izvore i preporučenu literaturu za dalje čitanje

U obrazlaganju problema i davanju opštih preporuka istraživač je opsežan i opširan (do 20 000 riječi).

Kratka studija praktične politike (policy brief) - dokument kojim se u kratkoj, sažetoj i jednostavnoj formi ukazuje na problem i predlažu preporuke za unaprijeđenje situacije. Usmjeren je na određene ciljne grupe (npr. nespecijalizovane grupe ili, pak, grupe koje zbog prirode posla kojim se bave nisu u prilici da čitaju duge i iscrpne analize) a pisan je jezikom koji ne opterećuje čitaoca.

Proces kreiranja praktične politike (policy-making process) obuhvata sve aktivnosti koje vode definisanju javne politike. Proces uključuje prenstveno donosiocje odluka, ali i analitičare, istraživače i sve zainteresovane koji svojim djelovanjem utiču na cijeli proces.

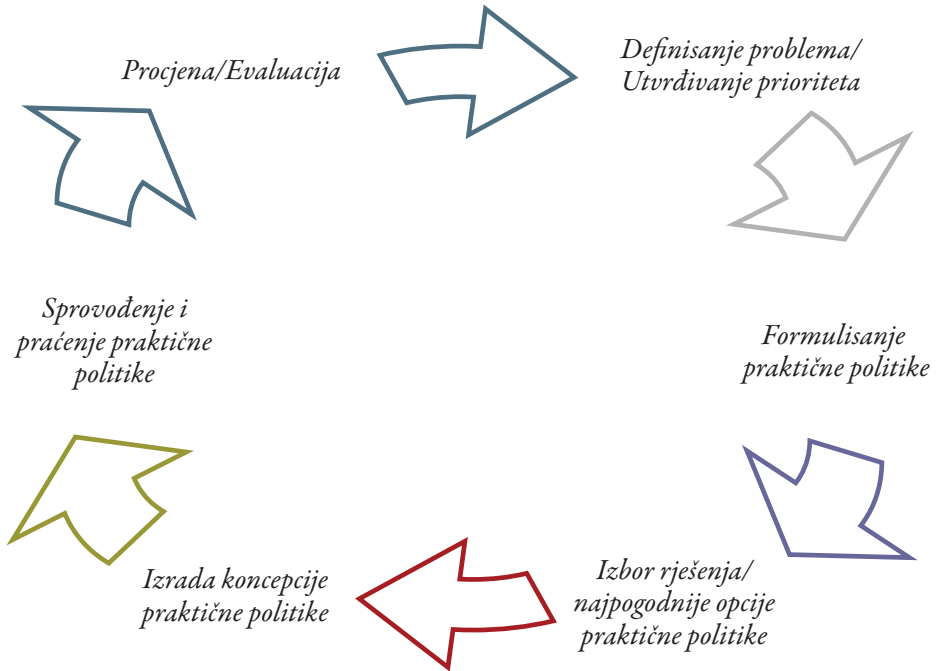
Proces pisanja predloga za praktičnu politiku (policy paper writing) – Proces izrade dokumenta praktične politike počinje definisanjem problema koji je predmet analize. Nakon „upoznavanja“ sa ključnim problemom na koji se studijom/briefom/ analizom želi ukazati, istraživač razmatra i procjenjuje opcije za rješavanje problema, pa potom od ponuđenih opcija i rješenja se opredjeljuje za najpodesnija.

Ciklus praktične politike (policy cycle) – „Proces kreiranja praktične politike se sastoji od 6 faza (Definisanje problema/Utvrdjivanje prioriteta; definisanje raspoloživih opcija praktične politike/formulisanje praktične politike; izbor rješenja/ izbor najpogodnije opcije praktične politike; izrada koncepcije praktične politike; sprovođenje i praćenje praktične politike; Procena (evaluacija).“²

Ovaj ciklus se sastoji od niza akcija koje su raspoređene u kružnom toku, prikazujući da svaka faza ima uticaj na sledeću, kao i na prethodnu fazu.

2 Jang Oin i Kvin Lisa, *Pisanje djelotvornih predloga za javnu praktičnu politiku*, Beogradska otvorena škola, str. VIII

Tabela 1: Ciklus praktične politike

Interesne grupe (stakeholders) su svi na koje određena praktična politika ima uticaj. Što se tiče izrade predloga praktične politike, iako su najčešće sve „oči uprte u vladu“ koja prvenstveno i ima nadležnost i odgovornost za kreiranje i implemtiranje javne politike, postoje mnoge druge interesne i zainteresovane grupe koje svojim djelovanjem utiču na izradu dokumenata praktične politike. Pored građana, zainteresovane strane za određenu praktičnu politiku su organizacije civilnog društva, novinari koji prate predmetnu temu ili žele da proširuju svoje znanje i kompetentnost u nekoj oblasti, predstavnici međunarodnih organizacija, predstavnici domaćih i inostranih firmi i građani.

1. Pojam i istorijat think tank organizacija

Think tank,³ ili nezavisni centri za istraživanje javnih politika, su organizacije/instituti/centri čija je centralna djelatnost usmjerena na istraživanje javnih/praktičnih politika sa ciljem da se na osnovu ukazivanja na nedostatke pravnog okvira i prakse, kao i putem predloga i preporuka, predoče donosiocima odluka i samoj javnosti mogući pravci unapređenja. Na taj način, ove organizacije bi trebalo da budu neka vrsta “mosta” između javnosti i svih zainteresovanih strana u procesu sa jedne strane i donosioca javnih politika, sa druge strane.

Think tank organizacije na osnovu nepristrasnog stava pomažu unaprijeđivanju praktičnih politika unutar društva. Djelovanjem nezavisnih centara za istraživanje javnih politika ostvaruje se više pogodnosti za jednu zajednicu: jača povjerenje javnosti u organizacije civilnog društva i same institucije vlasti; unapređuje se dijalog unutar društva; poboljšava se zakonodavni okvir. To zapravo znači da je suštinska uloga think tank organizacija da ponude širok spektar mogućnosti, predloga i preporuka koji će omogućiti progres unutar jednog društva.

“Tvornice ideja”, kako se think tank često žargonski nazivaju, imaju za cilj da “proizvede ideje koje uzrokuju promjene”.⁴ Zbog toga su nezavisni istraživački centri i nastali u područjima u kojima „dominira racionalno rasuđivanje“.⁵

Iako think tank organizacije na evropskim prostorima doživljavaju ekspanziju nakon II svjetskog rata, prva organizacija ovog tipa prepoznata je još u XVIII vijeku i to je *Društvo za ukidanje ropstva Afrikanaca* koje je 1782. godine osnovao Englez Tomas Clarkson.⁶ Prvi nezavisni centri za istraživanje javnih politika su nastajali unutar državnih struktura ili na osnovu direktne pomoći države.

3 Sintagma „think tank“ je anglo-saksonskog porijekla i u mnogim zemljama se ne prevodi

4 Goodman C. John *“What is Think Tank”*, National Center for Policy Analyses, 2005

5 Buldioski Goran „*Kako razmrsiti Gordijev čvor istraživanja praktične politike na Zapadnom Balkanu*“, Nezavisni istraživački centri i politika bezbednosti, Broj 12. januar-mart 2009, 55. str.

6 Međutim, pojedina istraživanja ističu the Royal United Services Institute for Defense and Security Studies (RUSI) koji je osnovan 1831. godine, kao prvu think tank, dok drugi istraživači smatraju da je to the Fabian Society of Britain iz 1884. godine.

Početak XX vijeka registrovano je tek nešto više od deset nezavisnih centara za istraživanje javnih politika na globalnom nivou. U ovom periodu think tank organizacije su osnivane uglavnom na američkom tlu.⁷

Porast broja institucija koje se bave istraživanjem praktičnih politika uslovljen je prvenstveno potrebom za obnavljanjem institucija civilnog društva, pa se, zbog toga, o njima u pravom smislu riječi može i govoriti tek nakon 1945. godine. Međutim, njihova popularizacija je dodatno uslovljena urbanizacijom i industrijalizacijom, tj. problemima koji su nužne posledice ovih procesa – porastom siromaštva i narušavanjem životne sredine. Zbog toga se može govoriti o tri talasa nastanka i razvoja think tank organizacija: prvi talas traje do 1945. godine; drugi talas počinje završetkom II svjetskog rata i završava se čitavim nizom događaja od kojih je prvi OPEC kriza 1974. godine; najzad, treći talas započinje djelovanjem nezavisnih centara za istraživanje javnih politika u uslovima globalizacije, evropeizacije i transnacionalizacije. Ovi globalni procesi uticali su na stvaranje novih politika u nacionalnim okvirima.⁸

Porast i kompleksnost problema na koje vlada nije mogla, ili makar ne u dovoljnoj mjeri, da odgovori na adekvatan način, uticao je na jačanje svijesti o neophodnosti „spoljnog“ analitičkog doprinosa koji bi pomogao rješavanju novonastalih situacija.

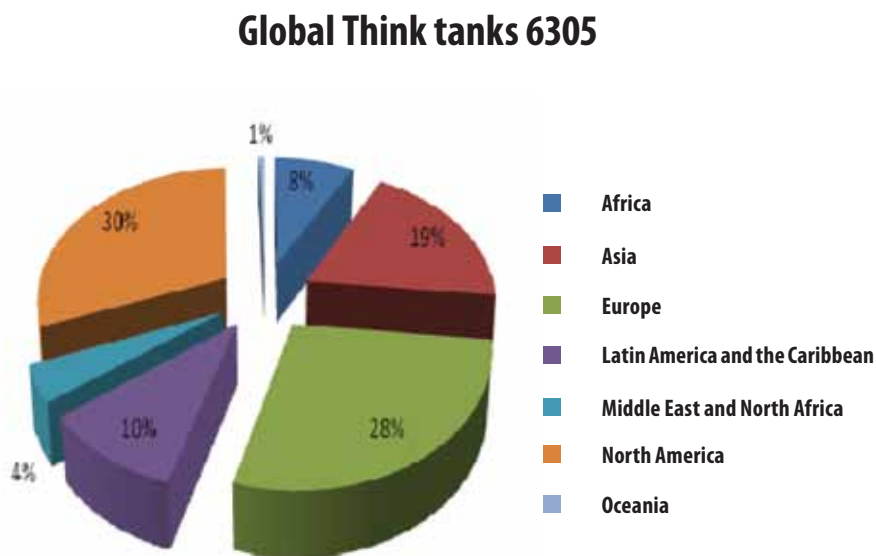
Za razliku od zemalja zapadne Evrope koje su političku i ekonomsku “transformaciju” otpočele pedesetih godina prošlog vijeka, države istočne i centralne Evrope izgradnju demokratskih institucija započinju tri decenije kasnije. Suočene sa rušenjem starih režima u talasima revolucionarnih promjena 90-tih godina prošlog vijeka, ove države imale su svesrdnu pomoć u uspostavljanju demokratskih institucija i tržišne ekonomije u organizacijama civilnog društva. Zbog toga se u ovom periodu bilježi osnivanje značajnog broja think tank organizacija. Analize i preporuke nezavisnih istraživačkih centara na ovim prostorima u velikoj mjeri pomogle su i ocjenama Evropske komisije o ostvarenom napretku. Proces tranzicije i evropeizacije ovih zemalja je, dakle, bio značajno potpomognut djelovanjem think tank organizacija, ali ne u jednakoj mjeri u svim ovim državama. Tako npr. u Bugarskoj, Rumuniji i Slovačkoj, ovi instituti su imali značajnu ulogu u procesu reformi, dok npr. u Češkoj Republici i Sloveniji ovaj doprinos je bio zanemarljiv.

7 The Manhattan Project; The RAND Corporation; The Urban Institute

8 Stone, Diane. 2000. *Think tank Transnationalisation and Non-profit Analysis, Advice and Advocacy*, Vol.14, No.2, Jan 2000, p. 6-7

Većina think tank organizacija u centralnoj i istočnoj Evropi je osnovana nakon 1989. godine u cilju promocije demokratskih i tržišnih reformi. Ne postoji pravilo „podobnosti“ i idealnih uslova koji bi se mogli istaći a koji su pogodovali nastajanju think tank organizacija u ovim zemljama, pa su se tako uticajni nezavisni centri za istraživanje razvili u Albaniji i Bugarskoj, nego npr. u mnogo razvijenijoj Estoniji, ili već pomenutoj Češkoj Republici. Takođe, isto se može reći i za državno uređenje pa su tako parlamentarni režim u Bugarskoj i polu-parlamentarni u Poljskoj imali podjednak uticaj na djelovanje think tank organizacija.⁹

Tabela 2: Lokacija think tank organizacija na globalnom nivou¹⁰

⁹ Krastev Ivan. 2000. *The Liberal Estate: Reflections on the Politics of Think Tanks in Central and Eastern Europe*

¹⁰ Izvor: Mcgann James „*The Global „Go-To Think tanks“, The Leading Public Policy Organizations in the World*“, Think tank and Civil Societies Research Program, Foreign Policy Research Institute, Philadelphia, PA, USA, 2009, p. 12

2. Vrste think tank organizacija

U posljednjih dvadeset godina ne samo da raste broj think tank organizacija, već se širi i opseg njihove djelatnosti. Tako npr. pojavom *Zelenih* kao političke snage „ničuč“ i instituti čiji je rad usmjeren na zaštitu životne sredine. Od ovih instituta najutjecajniji su oni koji su osnovani u Britaniji i Skandinaviji, iako je još uvijek najpoznatiji „Club of Rome“, formiran 1968. godine u glavnom gradu Italije, danas sa sjedištem u Parizu.

Po pravilu think tank organizacije su neprofitne pa su u nekim zemljama, kao npr. u SAD i Kanadi, oslobođene od plaćanja poreza. Mada su nezavisne kako u pogledu osnivanja, tako i u pogledu djelovanja, postoje i organizacije ovog tipa koje su osnovane od strane drugih institucija sa ciljem sprovođenja istraživanja za njihove potrebe. Think tank organizacije mogu biti osnovane i od strane raznih interesnih grupa i konsalting firmi, pa se mogu podijeliti u četiri grupe: 1. Istraživački centri koje osniva vlada¹¹ 2. Nezavisni istraživački centri političkih partija 3. Univerzitetski centri za istraživanje 4. Istraživački centri privatnih kompanija.

Za institute koji su osnovani od neke druge institucije, pa su samim tim zavisni od osnivača, su karakteristična tzv. poludirigovana istraživanja. To zapravo znači da su tokom svoje istraživačke djelatnosti ovi centri ograničeni u pogledu iznošenja nepristrasnih stavova.

Istraživanja unutar univerzitetskih centara zavise od potreba profesora, jer se ova istraživanja uglavnom sprovode za potrebe održavanja nastave. Cilj univerzitetskih istraživanja može, ali i ne mora biti rješavanje nekog društvenog problema. Za razliku od njih, rad nezavisnih centara za istraživanje je isključivo usmjeren na rješavanje nekog problema.

Istraživanja koja sprovode nezavisni istraživački centri političkih partija su djelimično uslovljena ideološkom usmjerenošću stranaka koje su ih osnovale. Najslabiji primjer think tank organizacija koje su nastale pod okriljem i pokroviteljstvom političkih partija jesu njemački centri za istraživanje javnih politika,¹² pri čemu je ovdje akcenat na njihovoj djelatnosti unutar Savezne Republike Njemačke i ne uključuje ulogu *stiftunga* kao donatora brojnih projekata izvan njemačkih granica.

11 Istraživački instituti pri ministarstvima bili su učestala pojava na teritoriji bivše Jugoslavije, posebno u Beogradu, 90-tih godina XX vijeka. Međutim, ovi instituti su vremenom prestali da aktivno učestvuju u kreiranju politika pa su i izgubili značaj, a mnogi od njih su ugašeni. Takođe, istraživački instituti koje osniva država su česta pojava u Narodnoj Republici Kini, izvjestan broj centara je kasnije postao samostalan.

12 Konrad Adenauer Stiftung i Friedrich Ebert Stiftung su neke od njih

3. Djelatnost think tank organizacija

Centralna djelatnost think tank organizacija, kao što je već istaknuto, jeste stvaranje kvalitetnih dokumenata koji nude održive predloge za unapređenje praktične politike i rješavanje određenog problema. Na taj način se tema istraživanja prezentuje kao praktična politika od posebnog značaja za društvo, te se nude mogući načini za njeno poboljšanje. Stoga je suštinsko opredjeljenje rada ovih instituta/organizacija usmjereno na identifikovanje problema i nudenje predloga za rješavanje istog. Pod pretpostavkom da su ponuđena rješenja prihvaćena od strane nadležnih organa, u cjelini ili djelimično, think tank centri nastavljaju da prate implementaciju i evaluaciju sprovođenja javnih politika i to putem pisanja izvještaja o ostvarenom napretku i problemima u implementaciji.

a) Vrste predloga praktične politike i njihov sadržaj

Prilikom formulisanja predloga praktične politike nekoliko elemenata ima poseban značaj. Polazeći od činjenice po kojoj je predlog praktične politike upućen donosiocima javnih politika on mora biti: sažet;¹³ precizan u smislu preporuka za unaprijeđenje; jasan u pogledu ciljeva koji se žele postići; argumentovan raspoloživim dokazima o postojećim nedostacima pravnog okvira; pisan razumljivim jezikom,¹⁴ vizuelno „primamljiv“ za čitaoca.¹⁵

Istraživač je slobodan u izboru metoda i načina putem kojih će prezentovati nalaze, ali postoji izvjesna forma koju je poželjno ispoštovati tokom pisanja analiza/studija.¹⁶ Naime, istraživač najčešće putem upečatljivog naslova „skreće pažnju“ interesnim grupama na centralni problem na koji se istraživanjem ukazuje, a koji će na osnovu sadržaja biti obrazložen i služiti kao orijentacija čitaocu. Središnji dio analize obuhvata objašnjenje problema i kritiku postojećeg stanja. Najznačajniji, a ujedno i krajnji rezultat analize, koji predstavlja svrhu samog istraživanja, jesu preporuke kojima istraživač predlaže konkretne akcije za rješavanje problema. Kvalitet analize se ogleda u održivosti i primjenljivosti preporuka i njihovoj brojnosti. Struktura analize najčešće nakon preporuka uključuje i zaključak koji naglašava neophodnost akcije.

13 Donosioci odluka najčešće nemaju ili interesovanja ili vremena za predloge koji premašuju obim od 30 strana

14 Lišen prevelikog broja stručnih izraza, a ujedno i žargonskog obraćanja

15 Poželjno je da posjeduje skice, šeme, tabele i grafikone

16 Napomena: sadržaj studije praktične politike je naveden u pojmovniku

b) Ostali načini djelovanja think tank organizacija

Osim primarne djelatnosti pisanja studija i analiza i njihovog prezentovanja, think tank organizacije doprinose demokratizaciji društva i putem organizovanja obuka za ciljne grupe i posredovanjem između njih. Organizovanje okruglih stolova i konferencija, štampanje biltena i publikacija, marketing, lobiranje i druge veze sa donosiocima odluka i drugim interesnim grupama imaju svrhu, prije svega, da se u okviru njih prezentuju preporuke, predlozi i sugestije do kojih se došlo u toku istraživanja. Međutim, u isto vrijeme ovi događaji su i idealna mjesta za unapređivanje znanja o nekoj oblasti, razmjenu mišljenja i informacija, a ujedno i prilika za sučeljavanje mišljenja analitičara, istraživača i donosioca odluka. U toku pripreme okruglih stolova i konferencija od velikog je značaja pozvati sve koji su na bilo koji način uključeni i zainteresovani za predmetnu praktičnu politiku, tj. predstavnike vlade, parlamenta, političkih partija, nevladinih organizacija, medija.

Najzad, think tank organizacije imaju ulogu i u obrazovanju zainteresovanih subjekata, i to putem organizovanja trening programa i drugih alternativnih načina edukovanja.

Funkcije nezavisnih centara za istraživanje se mogu klasifikovati na sledeći način:¹⁷

Osnovne think tank funkcije: *Istraživanje javnih politika* (kreiranje i objavljivanje studija i dokumenata pod svojim sopstvenim imenom); *Organizovanje konferencija, seminara i drugih javnih događaja za donosioc odluka i interesne grupe*; *Monitoring* (monitoring implementacije nacionalnih ili međunarodnih politika/sporazuma); *Zalaganje za rezultate istraživanja* (elaboriranje rezultata istraživanja); *Izgradnja kapaciteta* (organizovanje programa obuke za administraciju i/ili civilno društvo o istraživanju i pripremanju analiza javnih politika); *Izdavaštvo* (publikovanje žurnala ili suizdavanje publikacija drugih organizacija)

Funkcije koje su u neposrednoj vezi sa funkcijom istraživanja: *Zaključivanje ugovora o istraživanju*; *Izdavanje ili prevod stranih publikacija*; *Tehnička podrška* (u oblastima istraživanja); *Honorarni treninzi*.

Osnovne NVO funkcije: *Sprovođenje projekata koji nisu u neposrednoj vezi sa istraživanjem* (implementiranje opštih projekata); *Konsultantske aktivnosti* (za biz-

17 Klasifikacija preuzeta iz Goran Buldioski „Functions and thematic priorities of CEE Think Tanks – excerpts from survey“, dostupno na: <http://goranspolicy.com>

nis sektor, vladu, javnu administraciju i druge organizacije); *Honorarni treninzi* (u oblastima koje su drugačije u odnosu na istraživačke djelatnosti think tank, obično su to obuke u oblasti upravljanja projektima, pisanja predloga projekata, komunikacionih vještina, i sl).

c) Od ideja do promjena – mehanizmi

Jednom „proizvedene“ ideje moraju raznim načinima doprijeti do ciljnih grupa. Ideje najprije dopiru do intelektualnih krugova koje su bliske istraživačkom centru. Potom, prezentovanjem nalaza i ideja na okruglim stolovima, konferencijama i press konferencijama i šira javnost se upoznaje sa rezultatima istraživanja. Najzad, distribucijom publikacija i predloga praktične politike donosiocima odluka ideje dopiru do mjesta u okviru kojih one mogu biti upotrijebljene i implementirane. Zbog toga se najčešće kaže da ideje dopiru do zainteresovanih strana putem hijerarhije.

Efikasna komunikacija se često sastoji u pronalaženju prave kombinacije proizvođa koji će prenijeti adekvatne poruke adekvatnoj publici.¹⁸

18 Overseas Development Institute, RAPID – Research and Policy in development, *Areas of focus – Research communication*, dostupno na: <http://www.odi.org.uk/programmes/rapid/focus-process-research-communication.asp>

4. Izazovi djelovanja think tank organizacija na Zapadnom Balkanu

U državama Zapadnog Balkana uticaj think tank organizacija dobija na značaju u periodu njihove postsocijalističke transformacije. S obzirom na to da se ove zemlje još uvijek bore sa nedemokratskim "sindromima", kao i da su reformski procesi intenzivirani tek u poslednjih nekoliko godina, rad think tank organizacija na Zapadnom Balkanu svoju kulminaciju doživljava upravo sada. Zbog toga se u okviru svog djelovanja think tank organizacije još uvijek susrijeću sa brojnim poteškoćama: permanentno onemogućavanje pristupa informacijama od strane državnih struktura; nedovoljno razvijeni mehanizmi za redovan dijalog između Vlade i organizacija civilnog društva; otežana komunikacija sa predstavnicima vlasti; neblagovremeno i necjelovito informisanje od strane donosioca odluka, su samo neke od njih. Ovakav trend je dodatno uslovljen i ubrzanim aktivnostima vlada na usklađivanju nacionalnog zakonodavstva sa propisima Evropske unije a u okviru ovog procesa nespremnosti da se prihvate sugestije i preporuke iz drugih izvora.

Državna uprava i političke partije na ovim prostorima su izuzetno limitirani nedovoljno kvalifikovanim kadrom za istraživanje praktičnih politika. Društvo, sa druge strane, je i dalje u značajnoj mjeri usmjereno ograničavanjem slobode medija, izrazito niskim procentom istraživačkog novinarstva, apatijom i političkom neaktivnošću samih građana.

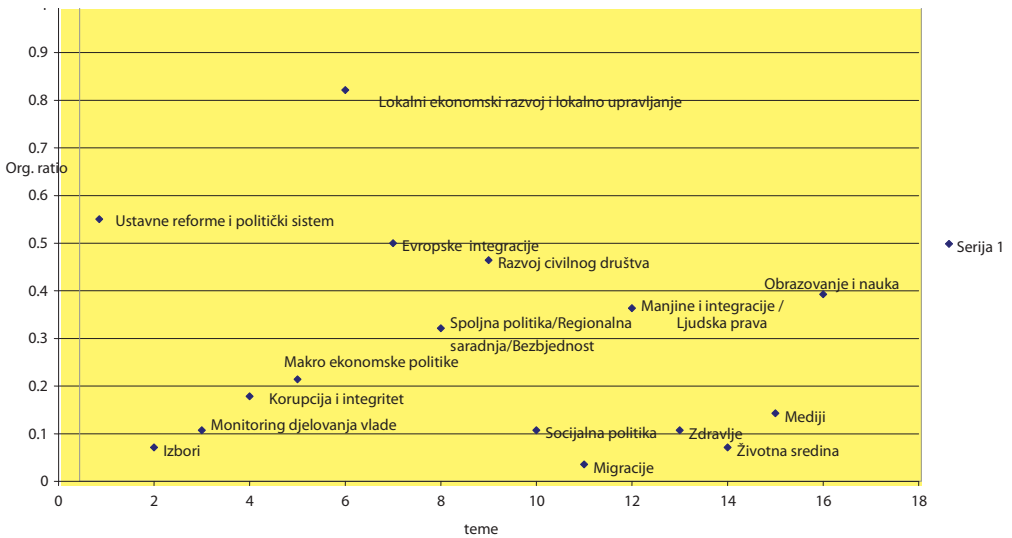
Poput suočavanja sa problemom ograničenih administrativnih kapaciteta vladinog sektora i nezavisni centri za istraživanje javnih politika u zemljama Zapadnog Balkana se „bore“ sa manjkom kvalitetnog kadra koji bi omogućio koordinisanu i cjelishodnu istraživačku djelatnost. Takođe, njihov rad je dodatno ograničen relativno kratkim periodom postojanja u okviru kojeg se odnos povjerenja, razumijevanja i međusobne interaktivne sprege sa državnim institucijama tek izgrađuje. Kada se tome doda da je njihov rad još i otežan opštim netransparentnim i neslobodnim uslovima, slika ograničenja i poteškoća je potpuna.

Otuda je pred think tank organizacijama na Zapadnom Balkanu period ubrzanog i intenzivnog djelovanja tokom kojeg će kvalitetnim i svrsishodnim studijama, analizama i trening programima obezbijediti stalni i kontinuirani doprinos unaprjeđenju javnih politika. U okviru aktivnosti think tank instituta svakako da značajno mjesto zauzima i permanentna podrška domaćih i inostranih donatora organizacijama civilnog društva. Takođe, od velikog značaja je i spremnost i odlučnost donosioca praktičnih politika da se u narednom periodu u okviru reformskih procesa oslanjaju i na stavove i preporuke nezavisnih centara za istraživanje javnih politika.

U ovakvim uslovima nezavisni istraživački centri bi trebalo da dobiju veći prostor za djelovanje.

Istraživanja su pokazala da su se do sada, tematski, think tank organizacije na ovim prostorima najviše bavile istraživanjima lokalnog ekonomskog razvoja i lokalnog upravljanja, slijede ustavne reforme, evropske integracije i razvoj civilnog društva, dok su ostale teme znatno manje zastupljene u radu ovih organizacija.

Tabela 3: Teme istraživanja think tank organizacija na Balkanu¹⁹

19 Izvor: Goran Buldioski „Functions and thematic priorities of CEE Think Tanks – excerpts from survey“, dostupno na: <http://goranspolicy.com>

5. Uloga think tank organizacija u istraživanju javnih politika u Crnoj Gori

Crna Gora je nakon zaključivanja ugovornog odnosa tj. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom 2007. godine usmjerila sve svoje kapacitete ka ispunjavanju obaveza za dobijanje statusa punopravne članice ove nadnacionalne organizacije. Pozitivno mišljenje Evropske komisije i dobijanje statusa kandidata za članstvo na prvi pogled stvaraju utisak da se reformski procesi odvijaju bez poteškoća.

Proces pridruživanja jedne države Evropskoj uniji podrazumijeva usklađivanje i transponovanje kompletnog "zakonodavstva" EU ili *acquis*-a u nacionalno zakonodavstvo. Dakle, pored intenzivne zakonodavne aktivnosti Parlamenta, najveća je odgovornost na vladi u toku predzakonodavne i postzakonodavne faze. Međutim, utisak je da su svi raspoloživi vladini kapaciteti u Crnoj Gori usmjereni na pripremu i usvajanje legislativnog okvira, dok je period nakon usvajanja, tj. implementacija i monitorin g propisa, na ovim prostorima gotovo zanemaren.

Takođe, svi razlozi koji u velikoj mjeri „koče“ rad think tank organizacija na prostorima Zapadnog Balkana navedeni u prethodnom poglavlju, u jednakoj, ako ne i u većoj, mjeri važe i u slučaju Crne Gore.

Rukovodeći se ocjenama Evropske komisije koja u redovnim godišnjim izvještajima o napretku Crne Gore ističe da su državni i lokalni administrativni kapaciteti još uvijek dosta ograničeni, a polazeći od toga da su evropske integracije cilj od strateškog značaja²⁰ za cjelokupno društvo, pravovremeno i adekvatno mobilisanje i koordinisanje svih njegovih slojeva je od prvorazrednog značaja. Otuda je podrška koju civilni sektor u Crnoj Gori kontinuirano pruža donosiocima odluka neophodno na pravi način „kanalisati“ i usmjeriti, i na taj način doprinijeti unapređivanju javnih politika. Naravno, u okviru organizacija civilnog društva posebno mjesto zauzimaju još uvijek „mlade“ think tank organizacije koje prvenstveno u svom radu i usmjerene na davanje preporuka za unapređenje javnih politika. Značaj podrške koju su think tank organizacije spremne da ponude ogleda se u predlaganju više alternativnih rješenja koja će pomoći konačnom usvajanju onog koje je najpodesnije. Iako u relativno kratkom vremenskom periodu doprinose istraživanju praktičnih politika, ove organizacije su već „proizvele“ više kvalitetnih analiza i studija i polako se „tematski“ specijalizuju za dalja istraživanja.

20 A ujedno i ključni spoljno-politički prioritet zajedno sa pristupanjem NATO-u

a) Vlada i think tank

Polazeći od već istaknute činjenice da je Vlada Crne Gore ograničena u svom djelovanju manjkom administrativnih kapaciteta, kao i da njihova izgradnja zahtijeva duži vremenski period, podrška koju think tank organizacije mogu da pruže vladinim strukturama je od posebnog značaja. Ova podrška je naročito važna u periodu kada država ispunjava svoje obaveze u procesu evropskih integracija u okviru kojih su, ionako ograničeni, vladini kapaciteti odgovorni za još sveobuhvatnije i kompleksnije aktivnosti.

Saradnja vlade sa nezavisnim centrima za istraživanje javnih politika bi trebalo da bude, između ostalog, i instrument za ocjenu kvaliteta, jer bi nezavisno i nepristrasno mišljenje eksperata i istraživača think tank organizacija ukazalo na prednosti i manjkavosti u procesu pripreme i implementacije strateških dokumenata. Vlada Crne Gore trenutno radi na izradi više dokumenata i strategija za poboljšanje javnih politika koji će doprinijeti bržem, efikasnijem i transparentnijem djelovanju institucija vlasti, a ujedno i modernizaciji vladinih kapaciteta. Međutim, veliki broj dokumenata tek treba da bude izrađen, pa je otuda opravdana već istaknuta potreba da se istraživačima/analitičarima think tank organizacija pruži prilika da svojim analizama/studijama ukažu na moguća rješenja. Isto se odnosi i na monitoring ovih dokumenata.

Uzimajući u obzir već iznijete prednosti saradnje na relaciji vlada – think tank organizacije neophodno je istaknuti još jednu, ne manje važnu, prednost. Angažovanje think tank organizacija od strane vlade kao vida tehničke podrške u radu je mehanizam koji ne iziskuje ogromna materijalna sredstva iz državnog budžeta a obezbjeđuje: efikasan monitoring; neophodnu podršku u tehničkom smislu; zajedničko zalaganje na ispunjavanju strateškog državnog cilja. Zbog toga bi državne strukture u Crnoj Gori trebalo da razmotre mogućnost finansiranja think tank organizacija. Ovakvi načini finansiranja su prisutni u svim zemljama regiona.

S obzirom na to da većina vladinih inoviranih dokumenata tek treba da bude implementirana, što je na ovom području oduvijek nailazilo na brojne poteškoće, postoji urgentna potreba za pronalaženjem uspješnih mehanizama za međusobnu komunikaciju i razmjenu mišljenja između vladinog sektora i think tank organizacija, budući da su se dosadašnji načini pokazali nedovoljno efikasnim.

Podizanje *vlada/think tank organizacije* komunikacije i mehanizama za njihovu saradnju na viši nivo omogućilo bi da se zajedničkim dogovorom iza „zatvorenih vrata“ uzmu u razmatranje kritičke ocjene i analize think tank organizacija i da veći dio

njih zaista i ostane u okviru ove relacije. Najzad, cilj rješenja do kojih nezavisni centri za istraživanje javnih politika dolaze jeste poboljšanje praktičnih politika pa ona ne moraju nužno biti prezentovana javnosti, već mogu direktno postati dio strateških dokumenata ili mogu služiti kao način da se poboljša njihova implementacija. Ipak, treba uzeti u obzir da su think tank organizacije nezavisne i nepristrasne u svom radu i da se rukovode samo stručnim metodama i rješenjima pa zbog toga ne mogu biti instrument za sprovođenje dirigovanih istraživanja. Takođe, nezavisni centri za istraživanje javnih politika imaju pravo da svoje nalaze podijele sa građanima, posebno ako se saradnja sa vladom prekine a da se pri tom ne uvažavaju njihove preporuke, na štetu kvaliteta praktične politike i interesa građana.

Think tank organizacije i njihovo vođstvo nemaju političke ciljeve niti je njihova djelatnost usmjerena na osvajanje vlasti, pa, u tom smislu, ne predstavljaju prijetnju za vladine strukture. Imajući ovo u vidu saradnja sa vladom bi trebalo da bude intenzivna jer su ciljevi vlade i nezavisnih centara za istraživanje javnih politika komplementarni i podrazumijevaju rad na kreiranju i usvajanju kvalitetnih praktičnih politika.

Think tank organizacije, takođe, imaju obavezu da još intenzivnije i kvalitetnije rade na stvaranju analiza i studija praktične politike i da se na taj način izbore za aktivniju ulogu u modeliranju praktičnih politika.

Najzad, posebnu pažnju uključivanju think tank organizacija i ostalih organizacija civilnog društva bi trebalo da posveti Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija (MVPEI) i to u okviru praćenja Nacionalnog programa integracije (NPI). Zbog toga je potrebno uključiti predstavnike civilnog društva u rad tijela koje će pratiti implementaciju NPI. Takođe, od posebnog je značaja objedinjavanje nalaza, analiza, informacija i zajedničkih istraživačkih napora, jer, kao što je već istaknuto, evropske integracije zahtijevaju mobilisanje svih slojeva unutar jednog društva. Stoga je još jednom neophodno ukazati na značaj studija, analiza, predloga i preporuka koje su think tank organizacije spremne da ponude kroz nepristrasnu, nedirigovanu, stručnu i ekspertsku istraživačku djelatnost.

b) Pravci saradnje think tank organizacija i Skupštine Crne Gore

Uloga think tank organizacija, kao što smo vidjeli, je trostruka i ogleda se u: 1. ponudi novih ideja i rješenja; 2. uticaju na javne rasprave i proces donošenja odluka i 3. prenošenju znanja na javni sektor. Stoga se doprinos think tank organizacija radu Skupštine Crne Gore najviše ogleda u predlaganju rješenja za poboljšanje zakonodavnog okvira, posebno sada kada je neophodna transformacija gotovo kompletnog crnogorskog zakonodavstva. S obzirom na to da se u Skupštini Crne Gore predlozi akata razmatraju u stalnim radnim tijelima tj. odborima, a da Poslovnik predviđa da „u radu odbora, po pozivu, mogu učestvovati predstavnici Vlade, predstavnici naučnih i stručnih institucija, drugih pravnih lica i nevladinih organizacija, kao i pojedini stručni i naučni radnici, bez prava odlučivanja“,²¹ neophodno je unaprijediti ovu saradnju i intenzivirati prisustvo pripadnika civilnog sektora sjednicama odbora koji svojim istraživačkim radom mogu doprinijeti unapređenju zakonodavnih predloga.

Takođe, od posebnog je značaja da zapisnici sa svih sjednica odbora, kao i zapisnici sa parlamentarnih i kontrolnih saslušanja budu dostupni svim zainteresovanim stranama.

Crnogorski parlament ima 11 stalnih odbora,²² pa je zato više nego poželjno „tematsko umrežavanje“ odbora sa think tank organizacijama koje su specijalizovane u pojedinim od ovih oblasti. Otuda je unaprijeđenje saradnje moguće na osnovu stalnog konsultovanja, razmjene informacija, mišljenja i preporuka. Sam Poslovnik predviđa da „u cilju pribavljanja potrebnih informacija i stručnih mišljenja, naročito o predlozima rješenja i drugim pitanjima koja su od posebnog interesa za građane i javnost, odbor može, po potrebi ili za određeni period, angažovati naučne i stručne radnike za pojedine oblasti, predstavnike državnih organa i nevladinih organizacija, koji nemaju pravo odlučivanja (konsultativno saslušanje).“²³

Isto tako, od posebnog značaja je učešće predstavnika nevladinog sektora u radu radnih grupa koje odbor može oformiti za izradu određenog zakonodavnog predloga.

21 Član 67, Poslovnika Skupštine Crne Gore

22 1. Odbor za ustavna pitanja i zakonodavstvo; 2. Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu; 3. Odbor za bezbjednost i odbranu; 4. Odbor za međunarodne odnose i evropske integracije; 5. Odbor za ekonomiju, finansije i budžet; 6. Odbor za ljudska prava i slobode; 7. Odbor za rodnu ravnopravnost; 8. Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje; 9. Odbor za prosvjetu, nauku, kulturu i sport; 10. Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje; 11. Administrativni odbor.

23 Član 73 Poslovnika Crne Gore

Uloga think tank organizacija u izradi zakonodavnih predloga je poželjna u vidu analitičkog doprinosa i ovaj se ogleda pored učestovanja u pripremi nacrtu zakona i u radu na uporednim analizama koje bi pojasnile rješenja za predmetno pitanje u zemljama EU i regiona. Takođe, nezavisni istraživački centri bi mogli biti uključeni u izradu procjena uticaja za svaki zakon.

Otuda je i kod saradnje Skupštine i think tank organizacija, kao i kod saradnje vlade i think tank, poželjno pronaći adekvatniji način za uključivanje istraživačkog potencijala nezavisnih instituta a koji bi bio u obostranom interesu. Jedan od načina jeste otvaranje skupštinskog fonda koji bi omogućio angažovanje spoljnih ekspertskih organizacija, a sve u cilju izrade analiza i procjena uticaja za nacрте zakona. Ovakav fond bi mogao biti finansiran iz domaćih i inostranih sredstava. Drugi mehanizam koji bi donio željene rezultate jeste raspisivanje tendera za pojedina istraživanja. Ne treba posebno isticati da je u ovom slučaju neophodno ispoštovati principe transparentnosti i stručnosti prilikom sprovođenja tendera i izbora organizacije, kako bi se na taj način obezbijedio ključni doprinos izradi zakonodavnog predloga.

c) Think tank i lokalna samouprava u Crnoj Gori

U procesu približavanja Crne Gore EU lokalna samouprava suočava se sa problemima u dva pravca. Prvi podrazumijeva urgentnost reformi koje bi doprinijele ustrojstvu jedinica lokalne samouprave poput razvijenih gradova i uprava Evropske unije. Odgovor na ovaj izazov nužno povlači za sobom jačanje administrativnih i finansijskih kapaciteta. Drugi izazov proizilazi iz nedovoljne demokratičnosti društva, tj. slabe i nepotpune uključenosti građana u proces donošenja odluka na lokalnom nivou. Otuda je pravovremeno i adekvatno informisanje i uključivanje građana u proces usvajanja politika, koje imaju neposredan uticaj na njihove živote, od posebnog značaja. Nepripremljenost lokalne samouprave na obaveze koje su „nametnute“ pripremom za članstvo u Evropskoj uniji u velikoj mjeri je određena odsustvom pravovremene reakcije i uključivanja civilnog društva u proces donošenja javnih politika.

Odnos organa lokalne samouprave i nevladinih organizacija, pa samim tim i think tank organizacija, u Crnoj Gori, uređen je Zakonom o lokalnoj samoupravi.²⁴ Nevladine organizacije imaju pravo da budu informisane o svim pitanjima koje su od značaja za njihov rad, kao i da budu konsultovane o donošenju lokalnih razvojnih programa i nacrtu opštih akata. Takođe, nevladine organizacije, na osnovu Zakona,

²⁴ Zakon o lokalnoj samoupravi (Službeni list RCG, br. 42/03 i 28/04), član 116

treba da budu uključene u rad radnih grupa za izradu nacрта akata i projekata, javnih rasprava i okruglih stolova za doradu i prezentovanje strateških dokumenata. Na godišnjem nivou, opštine finansiraju projekte nevladinih organizacija koji su važni za lokalni razvoj.

Mogućnosti za saradnju organa lokalne samouprave i nevladinih organizacija detaljnije su uređeni statutima opština. Tako se npr. u statutu Opštine Budva²⁵ ističe značaj učešća civilnog društva u kreiranju javnih politika, a u pravcu jačanja demokratije na lokalnom nivou. U skladu sa tim, u Statutu se navodi potreba da se radne verzije, nacrti i predlozi opštih akata, kao i izvještaji o radu organa uprave, učine dostupnim zainteresovanim subjektima putem internet prezentacije ili neposrednim uvidom.

Ipak, i u kontekstu lokalne samouprave je neophodno ukazati na posebno mjesto i ulogu koje think tank organizacije zauzimaju u okviru civilnog društva. Naime, za razliku od ostalih organizacija koje jasno i precizno identifikuju centralni problem, think tank organizacije imaju kapacitet da stručnim analizama i studijama ukažu na moguće pravce unapređenja situacije i prevazilaženje problema. Isto tako, nezavisni centri za istraživanje javnih politika su dobar partner u izradi specijalizovanih dokumenata koji su neophodni za razvoj lokalne samouprave, otuda što su, kao i na nacionalnom nivou, kadrovski kapaciteti lokalne samouprave izrazito slabi pa su zbog toga i reformski procesi usporeni.

Ne treba posebno isticati da samo razvijene opštine mogu biti osnov održivog razvoja zemlje. Međutim, većina crnogorskih opština nije reformisana u skladu sa zahtjevima koje diktira proces evropskih integracija, a ova konstatacija proizilazi iz nespornosti, needukovanosti i nepripremljenosti lokalnog osoblja/zaposlenih da se bave pitanjima iz „evropskog domena“. Takođe, lokalna samouprava nije ni sistematizovana kako bi adekvatno odgovorila na ove novonastale izazove, pri čemu se prvenstveno misli na nepostojanje jedinice (kancelarije/sekretarijata) za evropske integracije. Najzad, većina opština nije uspostavila ni Savjete za razvoj i zaštitu lokalne samouprave. Otuda je analitička, a na posredan način i kadrovska, podrška koju think tank organizacije mogu da pruže na lokalnom nivou veoma značajna i ogleda se u ponudi rješenja, mišljenja i preporuka na koji način prevazići ove probleme i transformisati administrativne centre lokalne samouprave u uprave koje postoje u razvijenim gradovima i lokalnim samoupravama Evrope.

U okviru procesa decentralizacije, nezavisni centri za istraživanje javnih politika mogu imati istaknuto mjesto u asistiranju da se ovaj proces adekvatno sprovodi uz podršku i pripremu uporednih analiza i prezentovanje modela zemalja koje su uspješno transformisale centralizovani u decentralizovani model.

25 Statut Opštine Budva (članovi 132-134)

6. Zaključak

Porast broja think tank organizacija u svijetu uslovljen je nizom faktora, a na ovom mjestu posebno treba naglasiti: informacionu revoluciju; kraj vladinog monopola nad informacijama; porast nevladinih aktera u društvu, kao i fenomen globalizacije.²⁶ Klasifikaciji faktora koji su na presudan način uticali na ekspanziju think tank organizacija treba dodati i ograničenost vlada koje su, koncentrisane na upravljanje i operativne izazove, postajale nemoćne da adekvatno odgovore na sve veći broj izazova. Otuda se javila potreba angažovanja spoljnih konsultanata i analitičara.

Uporedo sa povećanjem broja nezavisnih centara za istraživanje javnih politika započela je neka vrsta intelektualne revolucije. Najprije „stidljivo“, a potom snagom svojih uspješnih analiza, think tank centri su napredovali u akademskom svijetu i izborili se za svoju poziciju u društvu.

Uticaj nezavisnih centara za istraživanje javnih politika jača sa porastom njihovog budžeta, ekseptize, vještina i produkta istraživanja. U skladu sa rastućim uticajem jačaju ambicije organizacije koje se ogledaju u formulisanju dugoročnih planova. Ipak, ovi planovi prvenstveno zavise od podrške domaćih i inostranih donatora. Zbog toga je dio aktivnosti think tank organizacija usmjeren na obezbjeđivanje kontinuirane finansijske podrške.

Finansijska sigurnost, dalje, omogućava specijalizovanje kadra za istraživanje pojedinih oblasti, a posredno i na jačanje unutrašnje strukture i na stalan angažman zaposlenih. Naime, rad think tank organizacija je dijelom uslovljen angažovanjem spoljnih eksperata, tj. stručnjaka u pojedinim oblastima, univerzitetskih profesora... Na taj način, često je imidž same organizacije u drugom planu. Iz tog razloga od posebnog je značaja izgradnja kapaciteta samih nezavisnih centara za istraživanje.

Kao što je već istaknuto, think tank centri na prostorima Zapadnog Balkana još uvijek se suočavaju sa brojnim izazovima. Za „ustaljivanje“ pozicije think tank organizacija neophodno je ispunjavanje određenih uslova.

Sami istraživači i istraživački centri treba da naprave iskorak u pravcu inovativnih i održivih ideja za prevazilaženje *status quo*-a. Isto tako, think tank organizacije stalno treba da rade na edukovanju svog kadra i izučavanju novih tehnika istraživanja. Najzad, rad nezavisnih centara za istraživanje javnih politika je usmjeren na unapređenje praktičnih politika pa je, u skladu sa tim, neophodno razviti mehanizam i način da ovi rezultati dopru do vlade i institucija vlasti. Da li će studije i analize zaista biti

26 Navedeno prema: Mcgann James, 2009

uzete u razmatranje u najvećoj mjeri zavisi i od toga da li su sami dokumenti pisani na način koji je vladi prihvatljiv, ili, pak, na kritički način na koji vlada ne može ostati ravnodušna.

Idejama je potrebno vrijeme da dođu do cilja zbog toga je potrebno da donatori imaju želju da dugoročno investiraju u projekte nezavisnih centara za istraživanje javnih politika.

Vlade bi trebalo da stvore uslove koji bi omogućili uspješnu i plodnu saradnju sa think tank organizacijama. U tom kontekstu od značaja je i uloga međunarodnih organizacija koje bi na neki način izvršile pritisak na vladin sektor i ukazale na prednosti koje proizilaze iz većeg uključivanje stručnih organizacija u kreiranje javnih politika.

Trend globalizacije uslovio je saradnju think tank organizacija širom svijeta. Zato je dodatna prednost angažovanja think tank organizacija stvaranje mreže organizacija iz zemlje i regiona koja bi kroz zajedničku saradnju i projekte doprinijela ekonomskom razvoju i opštoj demokratičnosti društva.

7. Literatura:

1. Buldioski Goran „*Enabling think tanks to do what they do best*“, dostupno na: <http://gorans-policy.com/enabling-think-tanks-whatt-they-do-best/>
2. Buldioski Goran „*Kako razmrsiti Gordijev čvor istraživanja praktične politike na Zapadnom Balkanu*“, Nezavisni istraživački centri i politika bezbednosti, Broj 12. januar-mart 2009.
3. Buldioski Goran „*Think tank and state reform in Central Europe*“, dostupno na: <http://goranspolicy.com/think-tanks-and-state-reform-in-central-europe/>
4. Freedom House (1999) *Think Tanks in Central and Eastern Europe: A Comprehensive Directory*, Freedom House
5. Jang Oin i Kvin Lisa „*Pisanje delotvornih predloga za javnu praktičnu politiku, Vodič za savetnike za praktičnu politiku u zemljama Centralne i Istočne Evrope*“, Beogradska otvorena škola, Beograd 2002.
6. Krastev Ivan. 2000. *The Liberal Estate: Reflections on the Politics of Think Tanks in Central and Eastern Europe*. In McGann James and Weaver Kenneth, eds. *Think Tanks and Civil Societies: Catalysts for Ideas and Action*. New Brunswick. Transaction Publishers.
7. Goodman C. John „*What is Think Tank?*“, National Center for Policy Analyses, 2005
8. McGann James „*The Global „Go-To Think tanks“, The Leading Public Policy Organizations in the World*“, Think tank and Civil Societies Research Program, Foreign Policy Research Institute, Philadelphia, PA, USA, 2009
9. Overseas Development Institute, RAPID – Research and Policy in development, *Areas of focus – Research communication*, preuzeto sa: <http://www.odi.org.uk/programmes/rapid/focus-process-research-communication.asp>
10. Stone, Diane. 2000. *Think tank Transnationalisation and Non-profit Analysis, Advice and Advocacy*, Vol.14, No.2, Jan 2000
11. Stone, Diane. 2000. *The Policy Roles of Private Research Institutes in Global Politics*. In Karsten Ronit and Volker Schneider, eds. *Private Organizations in Global Politics*. New York: Routledge.
12. Stone, Diane, and Denham, Andrew, eds. 2004. *Think Tank Traditions: Policy Research and the Politics of Ideas*. Manchester: Manchester University Press.
13. Stone, Diane. 2007. „*Recycling bins, garbage cans or think tanks? Three myths regarding policy analysis institutes.*”
14. *Think Tanks and Policy Advice in the US: Academics, Advisors and Advocates*, Routledge 2000
15. William N. Dunn, „*A Look Inside Think Tanks, Technical Paper*“, Economic Reform Today, number three, s.l, 1996

Dokumenti:

1. Poslovník Skupštine Crne Gore
2. Statut Opštine Budva
3. Zakon o lokalnoj samoupravi (Službeni list RCG, br. 42/03 i 28/04)

Internet adrese:

<http://onthinktanks.wordpress.com/>

O Institutu Alternativa

Institut Alternativa je nevladino udruženje osnovano septembra 2007. godine od grupe mladih, obrazovanih građana sa iskustvom u civilnom društvu, javnoj administraciji i biznis sektoru.

Misija Instituta Alternativa je snaženje demokratskih procesa u Crnoj Gori kroz identifikovanje i analizu opcija javne politike.

Strateški ciljevi Instituta Alternativa su da podigne kvalitet razvoja javnih politika, da doprinese razvoju demokratije i vladavine prava i da doprinese zaštiti ljudskih prava u Crnoj Gori.

Vrijednosti koje slijedimo u svom radu su posvećenost misiji, nezavisnost, stalno učenje, umrežavanje i saradnja i timski rad.

Institut je realizovao projekat “Javna administracija u Crnoj Gori – šeme plata, mehanizmi nagrađivanja i mogućnosti za profesionalno napredovanje u zakonodavstvu i praksi” (januar 2008 – jun 2008). U okviru projekta je uspješno sprovedeno istraživanje, pripremljena studija istog naslova i organizovan okrugli sto.

Institut je pripremio kratku informaciju sa preporukama o Transparentnosti finansijskog poslovanja Skupštine Crne Gore (jun 2008).

Institut na nedeljnoj osnovi za veliki broj korisnika priprema i distribuiru “Nedjeljni pregled” (Weekly Brief) koji sadrži najvažnije informacije iz sfere politike, društva, ekonomije, regionalne saradnje. Sedmično se objavljuju komentari javnih ličnosti, saradnika Instituta i drugih eksperata. Korisnici Nedeljnog pregleda su uglavnom predstavnici inostranih organizacija i diplomatskih predstavništava u Crnoj Gori, EU, SAD i dr.

Institut je suizdavač Publikacije “Politički kriterijumi za priključenje Evropskoj uniji” autora mr Aleksandra Saše Zekovića. U junu 2009. godine predstavljena je publikacija “Slučaj Prve Banke – Iskustva za supervizora i ostale donosioce odluka”. Autor publikacije je Mila Kasalica, a izdavanje je podržano od strane Fondacije Friedrich Ebert. U decembru 2009. godine Institut je objavio publikaciju “Slučaj Lipci 2008 – Kako da nam se ne ponovi?”, a u januaru 2010. godine “Parlamentarni nadzor and sektorom bezbjednosti i odbrane u Crnoj Gori – Kako dalje?”, takođe uz podršku Fondacije Friedrich Ebert.

Uz podršku Canada Fund-a i Komisije Skupštine Crne Gore za raspodjelu sredstava za NVO Institut Alternativa je početkom 2010. godine realizovao projekat „Procjena pravnog okvira i prakse u primjeni nekih kontrolnih mehanizama Skupštine Crne Gore“.

Predstavnik Instituta Alternativa je učestvovao na sjednici Odbora za ekonomiju, budžet i finansije, kada je na dnevnom redu bio Predlog Zakona o budžetu Crne Gore za 2009. godinu i predstavio Komentar Instituta na ovaj predlog zakona.

Institut Alternativa kao partner Evropskog pokreta u Crnoj Gori i Centra za monitoring projekat "EU Matrix – Monitoring procesa evropskih integracija – Monitoring Nacionalnog Programa za Integraciju Crne Gore u EU, fokusirajući se na oblasti javno-privatnih partnerstava i javnih nabavki.

Kratka analiza (policy brief) IA „Javne nabavke u Crnoj Gori – odgovornost i transparentnost“ je prezentovana na okruglom stolu u oktobru 2010. godine. Cilj istraživanja IA je bio da se napravi presjek cijelog sistema javnih nabavki i identifikuju područja koja su podležna korupciji, kao i da se podvuče značaj transparentnosti i odgovornosti.

Tokom 2010. godine, Institut Alternativa je sproveo istraživanje u oblasti javno-privatnih partnerstava u Crnoj Gori i pripremio analizu pravnog okvira i prakse u vezi sa ovim konceptom. Okrugli sto na kome je prezentovan dokument „Javno-privatna partnerstva-odgovornost, transparentost i efikasnost“ je organizovan za ključne interesne grupe u novembru 2010. godine.

Evropski fond za Balkan je podržao projekat Instituta Alternativa koji se bavi spoljnom finansijskom kontrolom, odnosno istraživanjem pravnog okvira i prakse Državne revizorske institucije. Nalazi istraživanja su prezentovani u decembru 2010. godine na okruglom stolu na kojem su učešće uzeli ministar finansija u Vladi Crne Gore, predsjednik skupštinskog Odbora za budžet, ekonomiju i finansije i predsjednik Savjeta Državne revizorske institucije.

Predstavnik IA je učestvovao na sjednici Odbora za odbranu i bezbjednost u novembru 2010. godine na kojoj je prezentovao komentare Instituta na Zakon o parlamentarnom nadzoru sektora bezbjednosti. Na taj način se nastavilo zalaganje Instituta Alternativa da svojim komentarima doprinese poboljšanju Zakona o parlamentarnom nadzoru sektora bezbjednosti, a koje je započelo tokom 2009. godine. U tom pravcu, IA je organizovao i okrugli sto u decembru 2010. godine za predstavnike Odbora za odbranu i bezbjednost sa ciljem da se razmotre dalji pravci unapređenja ovog zakona.

U toku 2010. godine, Institut Alternativa je ostvario saradnju u okviru trogodišnjeg projekta sa italijanskim Centrom za međunarodnu politiku (Centro Studi di Politica Internazionale (CeSPI)). U okviru ovog projekta IA će pripremiti pet šestomjesečnih analiza o prostornom planiranju, održivom turizmu i zaštiti životne sredine na teritoriji Opštine Budva.

Institut je ostvario saradnju i sa Evropskom inicijativom za stabilnost (ESI) sa sjedištem u Beču koja je sprovela program izgradnje kapaciteta za saradnike IA.

Institut Alternativa je član NVO samoregulatornog tijela i pružio je punu informaciju o svom finansijskom poslovanju u skladu sa Kodeksom djelovanja NVO čiji je potpisnik.

www.institut-alternativa.org

O OSI Think Tank Fond-u²⁷

Institut za otvoreno društvo (OSI) radi na izgradnji tolerantnih demokratija čije su vlade odgovorne građanima. Da bi postigao ovu misiju, OSI pokušava da oblikuje praktične politike koje omogućavaju veći stepen pravičnosti u političkim, pravnim i ekonomskim sistemima i čuvaju osnovna ljudska prava. Na lokalnom nivou, OSI implementira širok krug inicijativa da unaprijedi pravosuđe, obrazovanje, javno zdravlje i nezavisne medije. U isto vrijeme, OSI gradi saveze preko granica i kontinentata na teme kao što su korupcija i sloboda informisanja. OSI-jevi prioriteti su zaštita i poboljšanje života ljudi u marginalizovanim zajednicama.

Investitor i filantrop Džordž Soros (George Soros) je 1993. osnovao OSI kao privatnu fondaciju za rad i finansiranje koja bi podržala njegove fondacije u Centralnoj i Istočnoj Evropi i bivšem Sovjetskom Savezu. Te fondacije su počele sa radom 1984. i osnovane su da bi pomogle zemljama u tranziciji iz komunizma. OSI je proširio aktivnosti mreže fondacije Soros na SAD i na više od 60 država u Evropi, Aziji, Africi i Latinskoj Americi. Svaka Soros fondacija se oslanja na stručnost bordova sastavljenih od eminentnih građana koji utvrđuju individualne akcije na osnovu lokalnih aktivnosti.

OSI inicijative pokrivaju širok spektar aktivnosti koje imaju za cilj izgradnju slobodnih i otvorenih društava, uključujući finansiranje u jačanju civilnog društva, ekonomskih reformi, obrazovanja na svim nivoima, ljudskih prava, pravne reforme i javne administracije, medija i komunikacije, javnog zdravlja, umjetnosti i kulture.

Think Tank fond Instituta za otvoreno društvo ima za cilj da podrži nezavisne centre praktične politike koji doprinose jačanju demokratskog procesa u svojim državama identifikujući i analizirajući opcije praktične politike, prateći procese praktične politike, konsultovanjem sa vladom i zastupanjem svojih preporuka. Takvi centri praktične politike takođe u debate o praktičnoj politici uključuju interesne grupe van vladinih krugova i omogućavaju da njihova istraživanja budu široko dostupna javnosti. Think Tank Fond pomaže institucijama koje iznose za praktičnu politiku bitna istraživanja u par tematskih oblasti i promovišu promjene u praktičnim politikama.

„Inkluzivna politika promjena“ se tiče procesa donošenja odluka koji je otvoren, transparentan i odgovara javnim interesima. Think Tank Fond slijedi ovu misiju kroz dva različita programa finansiranja, kao podrške nezavisnih, multietničkih centara praktične politike aktivnih u različitim socijalnim i političkim oblastima. Fond dopunjuje svoje finansiranje sa nizom aktivnosti koje imaju za cilj izgradnju kapaciteta institucija koje finansiraju.

27 Podaci o OSI Think Tank Fondu preuzeti sa OSI web site-a. Dostupni na: <http://www.soros.org/about>

Institut Alternativa

Đoka Miraševića (“Kroling”) 3/3, Podgorica, Crna Gora

Tel/Fax: (+382) 020 268 686

e-mail: info@institut-alternativa.org

web site: www.institut-alternativa.org

CIP - Каталогизација у публикацији
Централна народна библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-9940-533-09-0
COBISS.CG-ID 17558288